

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 29 september 1939 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gillande av förordnande jämlikt 1 § maximiprislagen den 22 juni 1939 (nr 349).

Genom en den 6 september 1939 dagtecknad, till andra särskilda utskottet hänvisad proposition, nr 6, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden, föreslagit riksdagen att gilla det av Kungl. Maj:t den 6 september 1939 meddelade förordnandet, att vad i 2—7 §§ maximiprislagen den 22 juni 1939 (nr 349) stadgas tillsvidare skall äga tillämpning.

Bestämmelserna i 2—7 §§ nyssnämnda lag skola jämlikt 1 § i lagen äga tillämpning allenast när Konungen vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden därom förordnat. Har dylikt förordnande meddelats under tid, då riksdagen ej är samlad, och blir ej förordnandet av nästföljande riksdag inom trettio dagar från riksdagens början gillat, skall detsamma upphöra att lända till efterrättelse efter utgången av nämnda tid.

Med stöd av denna lag har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 6 september 1939 (nr 625), vilken omedelbart trätt i kraft, förordnat, att vad i 2—7 §§ i lagen stadgas tillsvidare skall äga tillämpning.

I propositionen nr 289 till innevarande års lagtima riksdag med förslag till maximiprislag anförde föredragande departementschefen, statsrådet Wigforss, bland annat, att prisreglerande åtgärder borde komma ifråga endast när så vore oundgängligen nödvändigt samt att tillämpningsområdet i så fall borde kunna bli relativt begränsat och tillämpningsformerna i många fall förhållandevis mjuka. I den mån överenskommelser om prissättningen icke kunde träffas eller staten icke kunde garantera en normal varutillförsel till marknaden, framstode dock, enligt departementschefens mening, regleringsåtgärder av de slag som i propositionen diskuterats såsom nödvändiga, om ej de organisatoriska, lönepolitiska och finanspolitiska strävandena att hålla tillbaka den prisstegring, som vid krig eller krigsfara dreves fram både av ökad varuknapphet och kraftigt ökade statsutgifter, skulle bli i det väsentliga förfelade. Departementschefen förordade därför, att förslag till fullmaktslag angående maximipriser, utformad enligt de tankegångar han i propositionen utvecklat, förelades riksdagen.

I förevarande proposition anför departementschefen följande:

»Utvecklingen på den inhemska varumarknaden under tiden efter krigsutbrottet har bestyrkt riktigheten av den uppfattning, som motiverade framläggande för årets lagtima riksdag av förslag till en fullmaktslag, genom vilken Kungl. Maj:t erhöi rätt att under vissa förutsättningar fastställa maximipriser. Den grundläggande tankegången bakom detta förslag var nämligen att den omedelbara risken i en krissituation låge i tendenser att hålla tillbaka utbudet under tillgången och att vid prissättningen föregripa väntade prisstegringar samt, å andra sidan, i en strävan från vissa konsumenters sida att genom forcerade inköp skydda sig mot sådana prisstegringar och mot en befarad varuknapphet. Innan ännu någon knapphet gjort sig gällande och innan de statliga krisutgifterna kunnat föranleda en ansvällning av köpkraften ha utbredda prisstegringstendenser framträtt, vilka man sökt möta genom upplysning och förhandlingar men icke lyckats helt bryta. Särskilt framträdande har tendensen varit att genom en omedelbar prishöjning i förening med en viss åtstramning av försäljningarna skaffa sig en säkerhetsmarginal mot befarade framtida förluster.

En begränsning av utbudet på marknaden har givetvis ett starkt prisstegrande inflytande, som bör bekämpas i den mån det ej är grundat å bristande tillgång men som kan brytas endast om man kan påräkna konsumenternas stöd mot försök att taga ut höjda priser eller om man genom vissa dispositioner — i ytterlighetsfall med stöd av allmänna förfogandelagen — säkerställer en oförändrad varutillförsel till marknaden. Erfarenheten har visat svårigheten att endast genom upplysning och propaganda nå fram till en reaktion från förbrukarnas sida mot försök till illojala prishöjningar. Under sådana förhållanden har det ansetts erforderligt att sätta maximiprislagens materiella bestämmelser i kraft.

I förevarande läge bör Kungl. Maj:t fortsättningsvis äga befogenheter som möjliggöra snabba ingrepp mot prisstegringar utan underlag i varuknapphet eller ökade omkostnader. Liksom hittills böra försök till obefogade prishöjningar i första hand mötas genom överenskommelser, kontroll från vederbörande näringsorganisationers sida, upplysningsverksamhet o. s. v., men i samtliga fall är det av största värde att ha tillgång till en formlig prisreglering såsom yttersta alternativ. För närvarande kan ej överblickas under vilken tid nämnda förordnande bör gälla. På grund av innehållet i 1 § i lagen skall riksdagen beredas tillfälle att taga ställning till det meddelade förordnandet.»

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot det i förevarande proposition framlagda förslaget och får alltså hemställa,

Utskottet.

att riksdagen måtte gilla det av Kungl. Maj:t den 6 september 1939 meddelade förordnandet, att vad i 2—7 §§ maxi-

prislagen den 22 juni 1939 (nr 349) stadgas tillsvidare skall äga tillämpning.

Stockholm den 29 september 1939.

På andra särskilda utskottets vägnar:

S. LINNÉR.

Närvarande inom utskottet: se utlåtandet nr 2.

Särskilt yttrande

av herr *Linnér*, vilken anfört:

»Den skärpta krigföringen från de stridande stormakterna har redan framkallat betydande svårigheter för importen av vissa för det svenska näringslivet viktiga varor. I den mån härigenom produktionens och kommunikationernas funktioner rubbas samt importen av för omedelbar konsumtion avsedda varor inskränkes, kan varuknapphet befaras. Under sådana förhållanden synas de ekonomiska ansträngningarna i främsta rummet böra inriktas på att främja tillgången på varor. Prisreglerande åtgärder måste underlåtas, om de kunna befaras motverka varuanskaffningen. Ej heller kunna prisen fastlåsas vid en viss höjd, då förutsättningarna undergå snabba och väsentliga förändringar. Tänker man sig, att det nuvarande läget är inledningen till en långvarig kris, måste hänsyn också tagas till den erfarenheten att tvångsåtgärder bli svårare att uppehålla, om de skola utsträckas över en längre period.

I ett läge sådant som det här antydda synes prisreglering genom maximipris svåriligen kunna användas. Jämväl maximiprislagens uppgivna användbarhet såsom påtryckningsmedel vid underhandlingar med organisationer eller botemedel mot säljarestrejk och köparepanik torde vara mycket ringa.

Skulle det oaktat fråga uppkomma om lagens försättande i tillämpning medan riksdagen är samlad, synes denna fråga på sätt lagen anvisar böra prövas av konung och riksdag gemensamt. Därvid bör plan framläggas för regeringens prispolitik.

På grund av vad sålunda anförts anser jag mig icke kunna tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition.»